

Jerzy Iwanicki

19 lat Dyrektywy Ramowej i co dalej?

Debata 08 05 2019

Międzynarodowy tydzień wody. Singapur 2012.

Marek Gromiec. GW 4/2013

„...O ile wiek XX był wiekiem ropy, to wiek XXI stanie się wiekiem wody, a na forach międzynarodowych zaczyna pojawiać się pogląd, że w tym stuleciu problem wody stanie się równie ważny jak problem dwutlenku węgla, a nawet może go przewyższyć.”

**„BYŁ CZAS PRZED DYREKTYWĄ
RAMOWĄ I JEST CZAS PO
DYREKTYWIE RAMOWEJ”.**

Bernard Kaczmarek

Cel zasadniczy nowoczesnej gospodarki wodnej (cel pierwszego rzędu)

„Osiągnięcie co najmniej dobrego stanu wód przez określenie i wdrożenie niezbędnych działań w ramach zintegrowanych programów działań uwzględniając istniejące wymogi Wspólnoty”

p. 26 wstępu do RDW

Cele drugiego i trzeciego rzędu

- **Zaspokajanie potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego użytkowania wód.**
- **Zredukować straty jakie wywołują powodzie, susze i inne zagrożenia wywoływane przez wodę.**

Tradycyjny cel gospodarki wodnej

Źródło: T. Tillinger. Gospodarka wodna w Polsce GW nr 1/37

„Celem gospodarki wodnej jest **odprowadzenie do morza spadającej na ziemię wody** przy ograniczeniu do minimum jej szkodliwego działania i przy uzyskaniu do maksimum jej działania pożytecznego jako środowiska, materii i masy”.

Podstawą nieporozumień wokół gospodarki zasobami wody są dzisiaj:

- Wadliwy zapis w Ustawie o Działach Administracji Rządowej.
- Złe Prawo Wodne.

Definicja działu gospodarka wodna jest niezgodna z zasadami nowoczesnej gospodarki wodą.

Stwierdzenie w art. 11.1, że :

„....gospodarka wodna obejmuje sprawy:

1) kształtowania... zasobów wodnych;

2) utrzymania śródlądowych dróg wodnych...” itd.

Są określeniami pochodzącymi z lat 50 – tych ub. wieku.

W Dyrektywie Ramowej:

- Sformułowano nowy cel polityki wodnej.
Określono także termin osiągnięcia celu jako zadanie strategiczne oraz terminy zadań pośrednich.
- Wprowadzono zasadę zintegrowanego – kompleksowego **zarządzania zasobami wody** na obszarach zdefiniowanych zlewni rzecznych.
- Przyjęto zasadę wciągania jak najszerszych kręgów społeczeństwa do spraw związanych z gospodarowaniem zasobami wody.
- Wprowadzono zasadę zwrotu kosztów usług wodnych – podstawę samodzielności finansowej jednostek organizacyjnych gospodarki wodnej.
- Wprowadzono pojęcie „właściwych władz” odpowiedzialnych za stan zasobów wodnych na obszarze ich działania.
- Wprowadzono zasadę pomocniczości: podejmowanie decyzji jak najbliżej miejsca, gdzie należy ją podjąć.

Żadna z tych zasad nie została poprawnie zastosowana w polskim Prawie Wodnym.

Efekty polityki wodnej

W informacji dla Sejmu RP za lata 2016 - 2017
(druk sejmowy nr 2836) napisano:

„...wśród ocenianych naturalnych JCWP
**0,5% osiągnęło stan bardzo dobry a
16% dobry stan ekologiczny.**

Wśród sztucznych i silnie zmienionych JCWP
**potencjał maksymalny osiągnęło
0,25% a dobry 9% ocenianych JCWP.”**

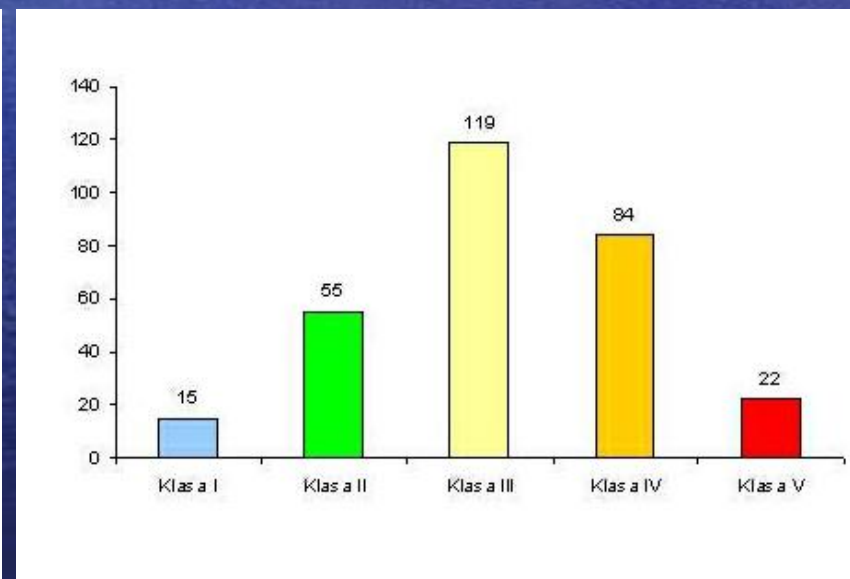
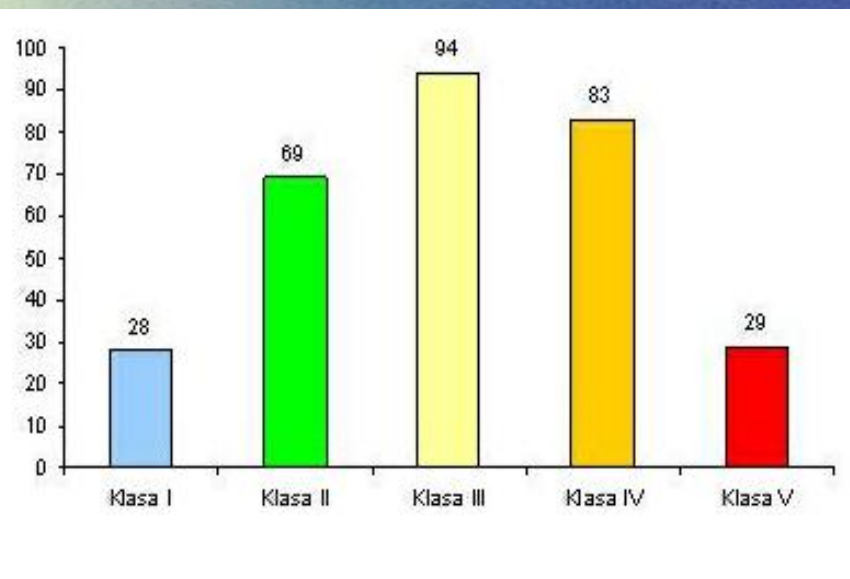
Takie są efekty 19 lat funkcjonowania
RDW w Polsce na wodach powierzchniowych

Struktura klas jakości wód
gruntowych w roku 2005.

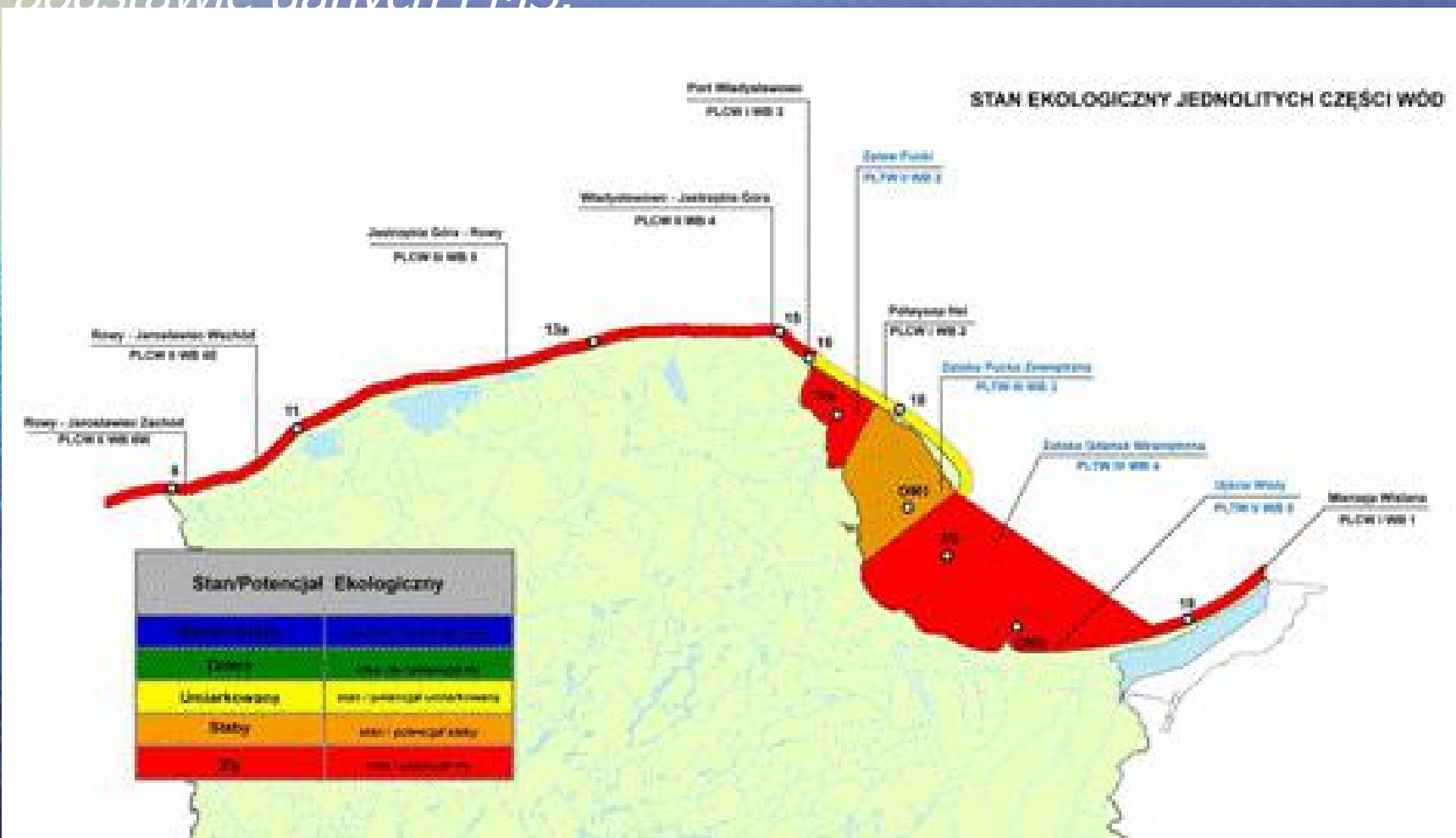
Źródło PIG: Monitoring wód podziemnych. Sieć krajowa.

Struktura jakości wód
wglębnych w roku 2005.

Stan wód przybrzeżnych Bałtyku

Źródło: M. Marcinkiewicz – Mykieta. Prezentacja: Ocena stanu eutrofizacji polskiej strefy Morza Bałtyckiego na podstawie danych PMŚ.

Inne konsekwencje anachronicznej polityki wodnej.

- Zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt i roślin wywołane mikrozanieczyszczeniami.
- Straty korozyjne wywołane przez brudną wodę.
- Straty w ekosystemach wodnych wywołane przez „prace utrzymaniowe”.
- Straty wywołane przez powódź i suszę.

Te wszystkie zjawiska występują dlatego, że organizacja Wód Polskich wynikająca z omówionych przepisów prawa nie reaguje na to co się dzieje z zasobami wodnymi. Wody Polskie mają inne zainteresowania: transport wodny.

Wody Polskie – patologia organizacyjna

- Praktyczna kontynuacja celu z 1937 roku.
- Wadliwa struktura.
- Wadliwie rozłożone funkcje.
- Praktyczne zerwanie więzi ze społeczeństwem.
- Systemowa odporność na innowacje.

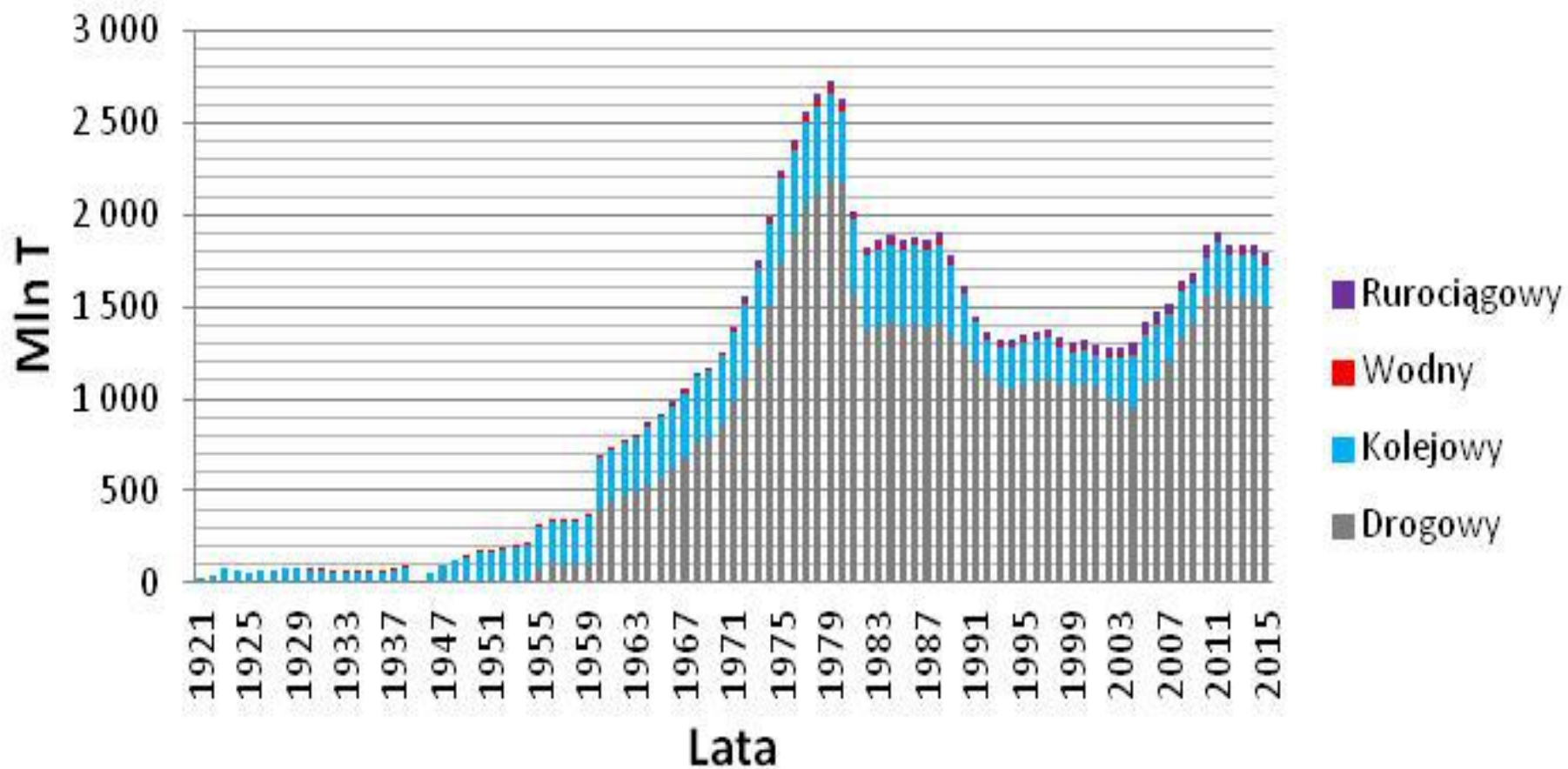
Polityka wodna jest prowadzona w interesie wąskiego grona bezpośrednio zainteresowanych: hydrotechników i armatorów.

Jest antyspołeczna.

Struktura przewozów towarów w latach 1921 – 2015

Źródło: roczniki GUS

Polityka wodna Wód polskich przypomina politykę naszych ojców. To było prawie 100 lat temu. Oto przykład:

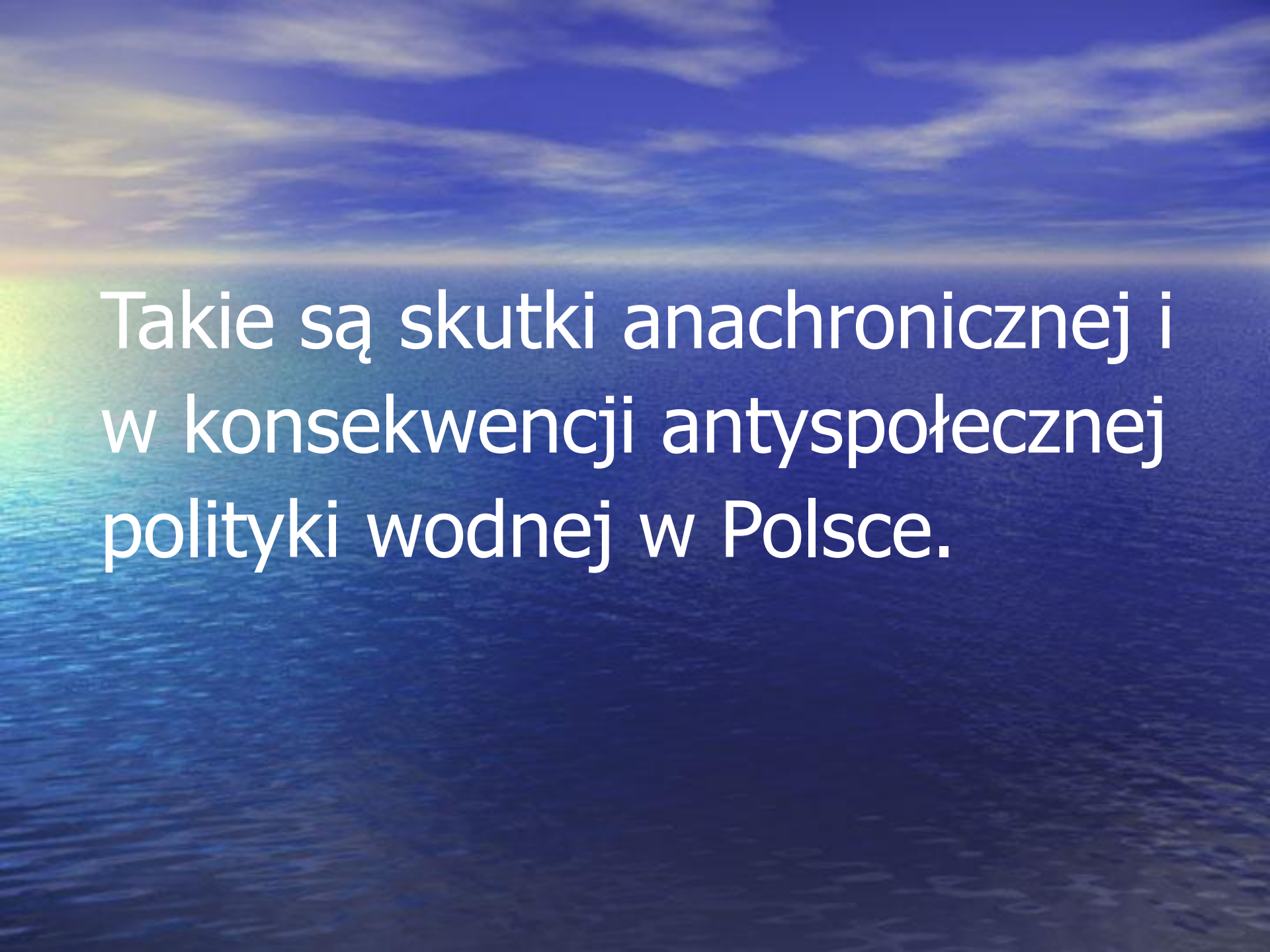
W Biurze Dróg Wodnych Ministerstwa Komunikacji powstał 30-letni program rozbudowy dróg wodnych w Polsce. Przedstawił go na pierwszym Kongresie Inżynierów we Lwowie w roku 1937 Tadeusz Tillinger. W tym programie założono, że w roku 1970 drogami wodnymi – po pełnej ich rozbudowie - będzie się przewozić 19100 tys. ton towarów masowych (węgiel, kamień, nawozy sztuczne, ropa naftowa i jej przetwory, cement itd).

Miało to stanowić 25% przewozów kolejowych.

Według Rocznika Statystycznego GUS w roku 1970 przewieziono:

- transportem wodnym – 8,8 mln t,
- transportem kolejowym – 370 mln t,
- transportem samochodowym – 862 mln t,
- rurociągami – 15,4 mln t.

The background of the slide features a serene sunset over a vast body of water. The sky transitions from a deep blue at the top to a bright orange and yellow near the horizon, with wispy white clouds scattered across it. The water in the foreground is a dark, textured blue, reflecting the light from the sky. The text is centered in the upper half of the image.

Takie są skutki anachronicznej i
w konsekwencji antyspołecznej
polityki wodnej w Polsce.

A serene landscape featuring a vast, deep blue ocean under a sky with soft, wispy clouds. A bright light source, likely the sun, is positioned on the left side of the horizon, creating a vibrant rainbow that arches across the sky. The overall mood is calm and contemplative.

Co można i należy robić ?

Rzeczywista reforma gospodarki wodą oznacza:

- Przyjęcie nowoczesnej filozofii gospodarowania wodami opartej na zasadach IWRM.
- Zmianę prawa. Pełna zgodność z RDW.
- Usprawnienie organizacji służb wodnych. Obciążenie ich odpowiedzialnością za stan zasobów wodnych.
- Uspołecznienie gospodarki wodą.

Zintegrowane zarządzanie zasobami wody polega na:

- Takim zarządzaniu zasobami wód na obszarach zdefiniowanych zlewni, aby osiągnąć cel.
- Traktowaniu zasobów wodnych zlewni jako część środowiska, z którym te zasoby wchodzą w zdefiniowane relacje.
- Zasobami wody musi zarządzać i ponosić odpowiedzialność za ich stan powołana do tego instytucja.
- Ta instytucja musi mieć zapewnione warunki prawne, organizacyjne i finansowe do działania.
- Zasobami wodnymi nie można zarządzać bez udziału w nim zorganizowanych grup użytkowników.

**„Nie możemy rozwiązać problemów
poprzez stosowanie tego samego
myślenia, które stosowaliśmy gdy te
problemy tworzyliśmy”**

Albert Einstein

Zmiana myślenia umożliwi rzeczywiste wdrożenie zasad IWRM.

Do wdrożenia można wykorzystać polskie nauki wywodzące się z **prakseologii**

Tadeusza Kotarbińskiego, które występują pod ogólnym tytułem:

Inżynieria Systemów Działania

ISD wymaga zdefiniowania pojęć, którymi się posługuje. Są to między innymi pojęcia:

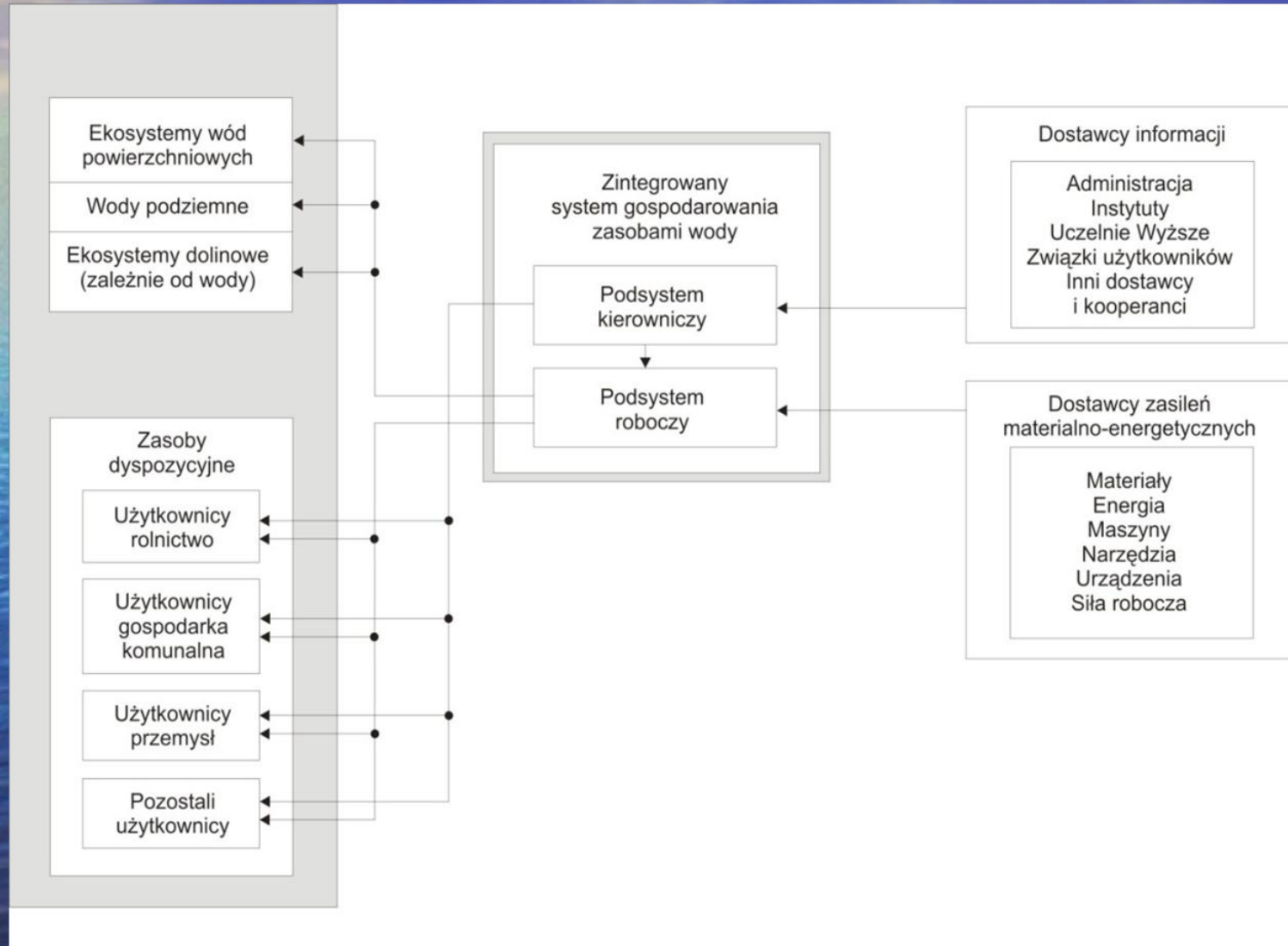
- System, system działania.
- Obiekt eksploatacji.
- Zarządzanie.
- Administrowanie.
- Stan, cechy stanu.
- Funkcje: robocze, zarządzania.
- Zadania.

Równanie systemu działania

$$S_d = (F, T, S, P)\{R\}$$

Przedział systemowy – istota reformy GW

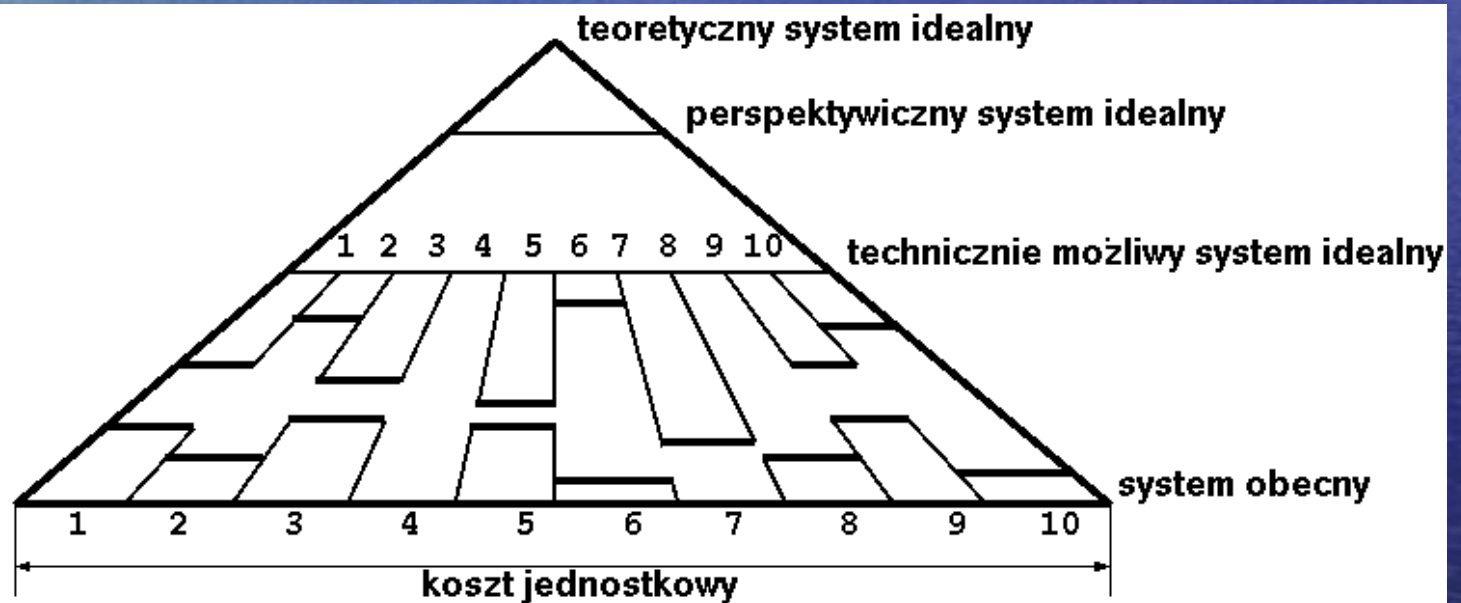
Dziękuję za uwagę

Według danych zawartych w roczniku GUS 2016 stan jednolitych części wód powierzchniowych poddanych ocenie był następujący:

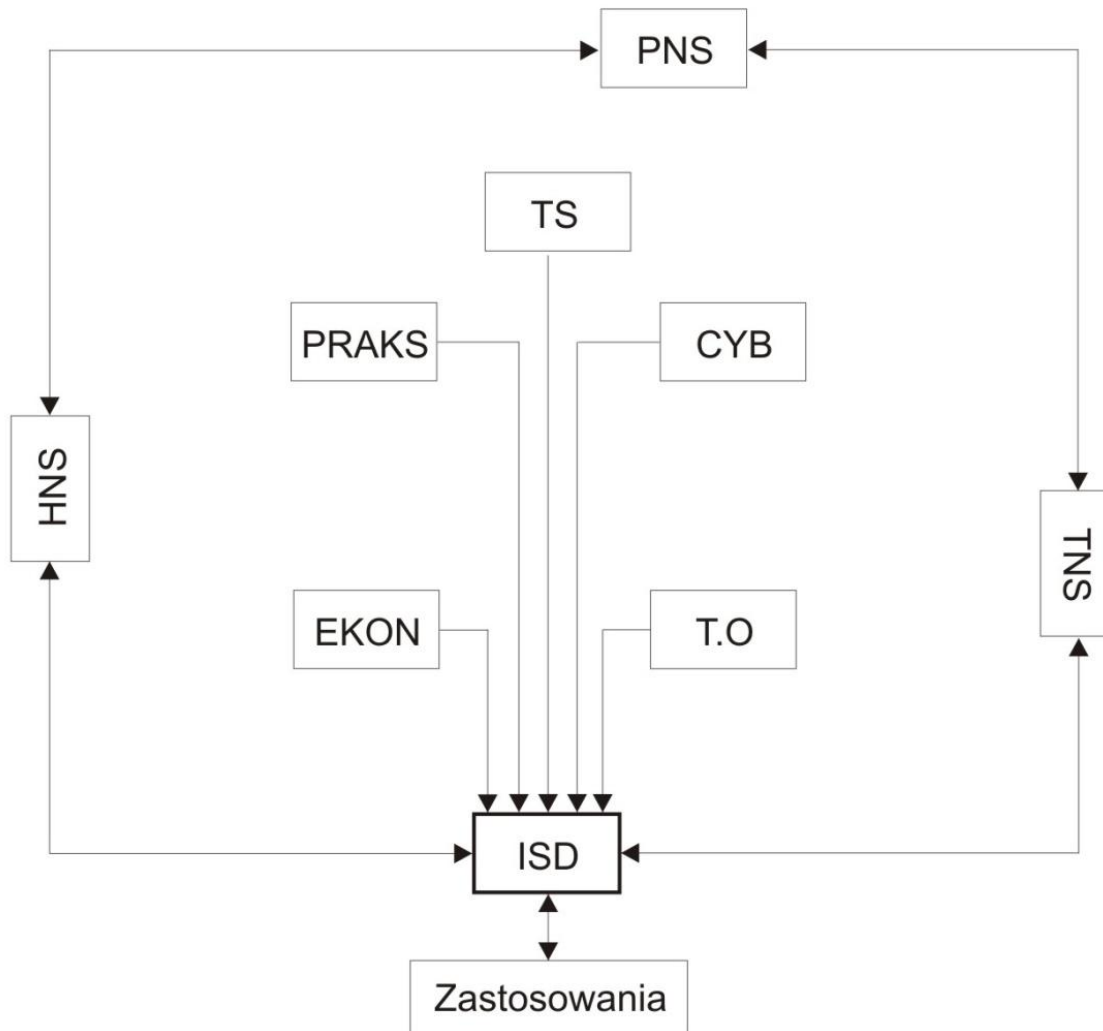
	Stan dobry	Stan zły
Rzeki	178	1452
Jeziora	148	642

Trójkąt Nadlera – ilustracja metod usprawniania systemów działania

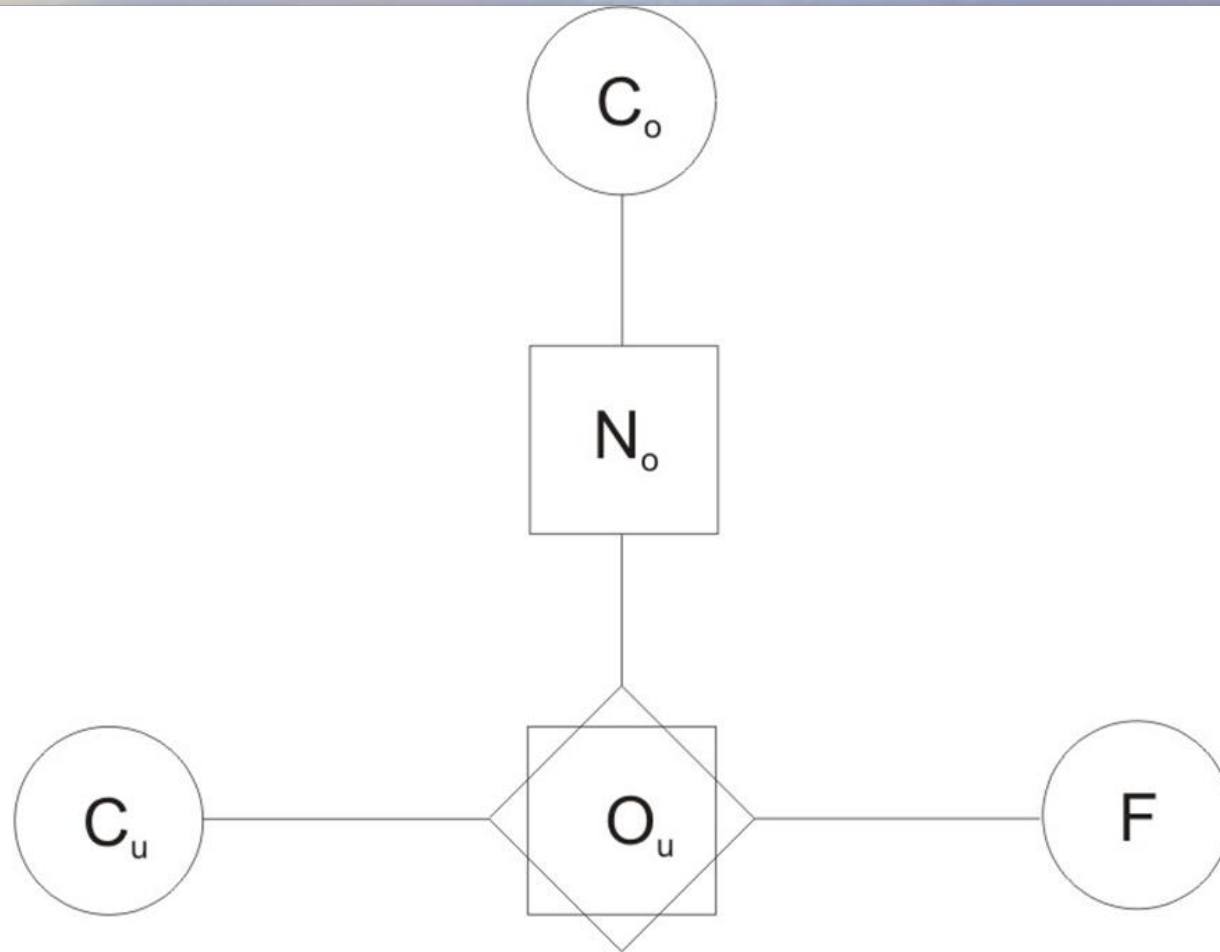

Inżynieria systemów działania

PNS - Przyrodnicze Nauki Systemowe
HNS - Humanistyczne Nauki Systemowe
TNS - Techniczne Nauki Systemowe
ISD - Inżynieria Systemów Działania
TS - Teoria Systemów
TO - Teoria Organizacji
Ekonomia
Prakseologia
Cybernetyka

Proces eksploatacji wyróżnionego obiektu

Obiekt eksploatacji w systemie wodnym

